

Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Rusça Söz Varlığında Kadın

Hanife Erdoğan¹

Araştırma Makalesi

Öz

Toplumsal cinsiyet (gender); biyolojik cinsiyetten (sex) farklı olarak toplumun kadına ya da erkeğe yüklediği sorumlulukları, rolleri ve beklentileri kapsayan sosyolojik ve psikolojik özellikler taşıyan kavramı ifade etmektedir. Toplumun kadına ya da erkeğe yüklediği cinsiyet rolleri ve kimlikleri toplumsal cinsiyetin konusudur. Bu çalışmada Rusça söz varlığı çerçevesinde toplumsal cinsiyet açısından kadından söz edilirken kullanılan dilin incelenmesi amaçlanmaktadır. Bu amaç doğrultusunda toplumsal cinsiyet kavramının ve tarihsel süreçte Rus toplumunda kadının dönemsel değişimlerini açıklamakla birlikte uygulamalı bölümde kadına dair Rusça atasözleri, deyimleri ile stereotipleri (basmakalıp ifadeler) incelenmektedir. İnceleme sonucunda Rus toplumunda kadının ikincil konumda yer aldığı tespit edilmiştir. Çalışmada betimleyici- analitik yöntem kullanılmıştır.

Anahtar Kelimeler

Toplumsal Cinsiyet,
Söz Varlığı,
Rus Toplumuna,
Kadın

Makale Hakkında

Gönderim Tarihi
09.12.2022
Kabul Tarihi
16.08.2023

Women in the Context of Gender in the Russian Lexicon

Abstract

Gender refers to the concept that has sociological and psychological characteristics, covering the responsibilities, roles and expectations that society imposes on women or men, unlike sex. Gender roles and identities that society imposes on women or men are the subject of gender. In this study, it is aimed to examine the language used when talking about women in terms of gender within the framework of Russian lexicon. Accordingly, along with explaining the concept of gender and the periodical changes of women in Russian society in the historical process, Russian proverbs, idioms and stereotypes about women are examined in the applied section. As a result of the examination, it has been determined that women are in a secondary position in Russian society. In the study, descriptive- analytical method was used.

Keywords

Gender,
Lexicon,
Russian Society,
Women

Article Info

Received
09.12.2022
Accepted
16.08.2023

¹ Öğr. Gör. Dr., Kastamonu Üniversitesi, h.erdogan@kastamonu.edu.tr, 0000-0002-2760-765X.

Giriş

Hayata merhaba diyen kişi, gözlerini sadece fiziksel bir dünyaya değil; doğduğu toplumun kültürel iklimine, zamanın ve coğrafyanın çeşitli yargılarına, daha dünyaya gelmeden öngörölmüş davranış biçimlerine, geleneklere ve yükleneceği toplumsal kimliklere de gözünü açmış olur. Bu toplumsal kültür, zamanla kendi gözlerine dönüşür, o gözlerle algılamaya, anlamaya, hükümde bulunmaya ve davranmaya başlar. Birey, sadece kendi gözleriyle değil; içinde bulunduğu zaman zarfının, sosyo-kültürel çevrenin ve söz konusu kültürün ışığında dünyayı algılar (Çolak, 2019: 7-12). Bir başka deyişle gözümüzü açtığımız toplumun bizim için daha önceden hazırlanmış kılıfına girerek uyum sağlama sürecine gireriz.

Algılama, idrak etme, düşünceyi dile dökme gibi pek çok durumda toplumsal gerçekliğin etkileri yadsınamaz. Birey olmak; toplumsal yaşantının insandan beklediği rol ve kimliklerin edinilmesini ve uygun davranışlarda bulunmasını gerektirir. Üstlendiği roller bağlamında kim olduğu, hangi değerleri özümsemesi gerektiği, sürdürülen eylemlerde doğru ile yanlış ayrımını, neyi nasıl yapması gerektiği gibi pek çok özellik ve toplumsal gerçeklik bilgileri insanı bağlamaktadır (Büyükkantarcioglu, 2006: 12-14).

Çocuğun dünyaya gelmesiyle birlikte belirlenen toplumsal dünya gitgide kendini göstermeye başlar. Bu toplumsal dünyanın içinde; giyim kuşam, saçın boyu ve stili, hitap şekli, oyuncak çeşitleri, çocuğa gösterilen sevgi dozajı ve tarzı, çocuğun cinsiyetine uygun bulunan ve bulunmayan davranış ve tutumları yine aynı şekilde çocuk için düşünülen ve hayal edilen meslek grupları gibi pek çok paradigma yer almaktadır. Cinsiyet temelinde şekillenen biyolojik özellik ile bu özelliğin üzerine inşa edilen toplumsal konum, bilimsel literatürde cinsiyet (sex) ve toplumsal cinsiyet (gender) terimleri ile karşılık bulmaktadır (Vatandaş, 2011: 30). Toplum tarafından belirlenen söz konusu kültürel değerler, cinsiyet rolleri ve kimlikleri toplumsal cinsiyetin temelini oluşturmaktadır. Sosyoloji, antropoloji gibi alanlarda önemli bir araştırma konusu olan toplumsal cinsiyet kavramı dil biliminde de araştırma konusu olmuştur.

Ülkemizde Rus toplumunda kadına dair çalışmaların genel itibariyle edebiyat temelinde ele alındığı tespit edilmiştir. Ayla Kaşoğlu'nun editörlüğünde okuyuculara sunulan *Rus Edebiyatında Kadın ve Aile*, Güneş Sütçü'nün *Rus Edebiyatında Kadın Yazarlar Aydınlanmadan Altın Çağa* adlı çalışması ve 19. Yüzyıl Rus Edebiyatında Kadınların Dergicilik Faaliyetleri, Gamze Öksüz'ün *Lermontov'un "Zamanımızın Kahramanı" Adlı Romanında 'Gereksiz İnsan' ve Kadın Karakterlerin Önemi*, Emek Yıldırım Şahin'in *Rus Halk Masallarında Kadın İmgesi*, Gülnihal Karakol'un *M. A. Şolohov'un Durgun Akardı Don Adlı Eserinde Kadın Karakterler* adlı çalışmaları Rus edebiyatı alanında kadın konusunun geçtiği çalışmalardandır. Rus toplumunda kadın kimliği ve statüsünü dil bilim temelinde deyim, atasözleri ve stereotiplerden (basmakalıp ifade) yola çıkarak belirlemek çalışmamızın merak konusu olmuştur.

Bu çalışmada, toplumsal cinsiyet temelinde Rus toplumunda kadının toplumsal statüsü ve yeri ayrıca kadına karşı toplumsal bakış açısının incelenmesi amaçlanmaktadır. Bununla birlikte Rus toplumunda tarihsel zaman zarfında kadının sosyo-kültürel açıdan dönüşümünün ortaya konulması hedeflenmektedir. Çalışmanın amacı kapsamında deyim ve atasözleri ile stereotipler (basmakalıp ifadeler) üzerinden Rus kolektif bilincinde kadına dair dil dünya görüşü belirlenmeye çalışılmıştır. Dolayısıyla kadına dair deyim, atasözleri ve basmakalıp ifadelerin seçiminde özellikle söz konusu toplumda kadının statüsünü ve profilini belirleyen deyim ve atasözlerine yer verilmiştir.

1. Yöntem

Çalışmanın amacı doğrultusunda Rus toplumunda kadının dile yansıyan sosyal konumunu belirlemek adına Rusça söz varlığında kadınla ilgili atasözleri ve deyimler ile stereotipler incelenmiştir. Bu inceleme doğrultusunda yukarıda da belirtildiği üzere toplumda kadının kimliğini yansıtan deyim, atasözü ve stereotiplere yer verilmiştir. Betimleyici-analitik yöntemin kullanıldığı çalışmada, Rusça atasözleri ve deyimler sözlüğü ayrıca toplumda yer edinmiş anonim ifadeler, stereotipler bağlamında incelenmiştir. Atasözlerinin incelenmesinde Vladimir Dal'ın temel kaynak olarak kabul gören *Rus Halkının Atasözleri (Poslovitsy russkogo naroda)* sözlüğü, V. M. Mokienko, T. G. Nikitina'nın *Büyük Rusça Atasözleri Sözlüğü (Bolşoy Slovar russkih pogovorok)* ele alınmıştır. Kadına dair deyim incelemelerinde ise A. İ. Molotkov'un *Rusça Deyimler Sözlüğü (Frazеologičeskiy slovar russkogo yazıka)* adlı sözlüğü ve A. K. Biriş, V. Mokienko, L. İ. Stepanova'nın *Rusça Eş Anımlı Deyimler Sözlüğü (Slovar frazeologičeskih sinonimov russkogo yazıka)* adlı çalışmaları ele alınmıştır. Kadın

üzerine stereotipler ise bilimsel çalışmalardan ve internet kaynaklarından, yazılı medyadan derlenmiştir. Ayrıca bu konu üzerine yapılan makale ve çalışmalar da irdelenmiştir. Kadına dair Rusça atasözleri ve deyimleri ile stereotiplerinin orijinaliyle birlikte Türkçe karşılıkları da verilmiştir.

2. Bulgular

Tarih sürecinde Rusya’da yapılan reformlarla ve dönüşümlerle birlikte kadının sosyal hak ve konumunun değişim gösterdiği bilgisine ulaşılsa da bu durumun Rusça söz varlığına pek yansımadağı görülmüştür. Düünden bugüne Rus toplumunda kadının erkeğe göre ikincil bir konumda yer aldığı, kadını aşağılayan, hor gören ifadelerin sık yer aldığına dair bulgulara rastlanmıştır. Bununla birlikte kadının en önemli işlevinin çocuk doğurmak ve evlenmek olduğu vurgulanırken; evlenmemiş bir kadın eksik olarak gösterilmiştir. Kadın genel olarak akli kısa ve çok konuşan birey olarak nitelendirilmiştir.

2.1. Toplumsal Cinsiyet ve Kadın

Cinsiyet araştırmalarının merkez noktasında olan toplumun kadına ve erkeğe karşı tutumunu belirleyen kültürel ve sosyal etkenler ile bireylerin herhangi bir cinsiyete ait olmasıyla bağlantılı tutumu, cinsiyet konusunu biyoloji alanından sosyal yaşama ve kültüre taşımaktadır (Makşakova, 2013: 7). Toplumsal cinsiyet için *gender* terimi kullanılırken, biyolojik cinsiyet için *sex* sözcüğü kullanılmaktadır. *Gender* sözcüğünün temelinde konuşma biçiminin de dâhil olduğu sosyo-kültürel davranışlar yatmaktadır (Holmes, 2013: 159). *Gender* terimi sosyo-kültürel bir kimliğe bürünürken; *seks* sözcüğü sadece biyolojik anlam taşımaktadır.

Dil ve toplumsal cinsiyetin bir alan olarak ortaya çıkışı 1970’ler ve 1980’lerde ikinci dalga feminizmine kadar uzanmaktadır. “Farklılık feminizmi” olarak bilinen bu bakış açısı özellikle bu dönemin araştırmalarında etkili olan, kadınların ve erkeklerin konuşması arasındaki farklılıkları vurgulayan dil bilimsel cinsiyetin ikili açıklamalarına yol açmıştır (Hall, Borba ve Hiramoto, 2020: 892). Toplumsal cinsiyet (*gender*) kavramını sosyolojiye dâhil eden isim, İngiliz toplumbilimci ve yazar Ann Oakley’dir. 1972’de yayımladığı *Cinsiyet, Toplumsal Cinsiyet ve Toplum*’ da (*Sex, Gender ve Society*) açıkladığı gibi cinsiyet (*seks*) biyolojik açıdan erkek ve kadın ayrımı anlamına gelmektedir (Vatandaş, 2011: 31). Hem erkekleri hem de kadınları kapsayan toplumsal cinsiyet, zamana ve farklı kültürlerle göre değişim gösterebilen, insanların rol, sorumluluk, kısıt ve olanaklarını çözümlenmeye yardımcı olan sosyo-ekonomik ve siyasal bir değişkendir (Taborga ve Leach, 2000).

Erkeklerin ve kadınların dili farklı kullanma biçimlerinin ele alınması dil ve kimlik çalışmalarının önemli bir parçası olmuştur. Kadınlar ve erkekler hakkında konuşulması, dilin insanların hayatını nasıl şekillendirdiğinin gösterilmesi ve bu iki konunun bir araya getirilmesi kültürel bir olgu olarak ve çalışma konusu olarak dil ideolojilerinin önemini vurgulamıştır (Kramer, 2016: 66). Güç yapıları, dil ideolojileri ve kültür bağlamında toplumsal cinsiyete dair belli görüşler iç içe geçmiştir. Bu durum ise konuşmacıların dilsel performansını şekillendirmiştir (Hall ve diğerleri, 2020: 895). Robin Lakoff’un 1975’te yayımlanan *Dil ve Kadının Yeri (Language and Women’s Place)* adlı çalışması bu konuda çığır açmıştır (Kramer, 2016: 67-68). Lakoff çalışmasında “kadın dili”nin İngilizce gramerinin tüm seviyelerinde kendini gösterdiğini, sözcük seçiminden söz dizim kurallarına ve tonlamaya kadar değiştiğini örneklerle açıklamıştır (Lakoff, 1975: 8). Bu bağlamda Lakoff’tan sonra da kadın ve erkek dilinin farklı olduğunu savunan çalışmalar yapılmaya devam edilmiştir.

Cinsiyet çerçevesinde erken dönemlerden itibaren kadınların daha yumuşak, nazik, sevecen, şefkatli ve duygusal olduğu; erkeklerin ise daha güçlü, saldırgan ve baskın olduğu vurgulanmıştır (Edwards, 2009: 130). Aslında beklenti de bu yönde olmuştur. Toplumsal cinsiyet bağlamında kadına yüklenen sorumluluk ve rolün içerisinde kadının çocuk doğurması ve büyütmesi, bütün ev işlerini yapması talep edilmiştir ve kız çocukları bu talep doğrultusunda yetiştirilmiştir (Bhasin, 2015: 14). Burada insanın fitratı ve fizyolojisi de önemli rol oynamaktadır. Erkeklerin testosteron hormonunun saldırganlıkla yakından ilintili olduğu tespit edilmiştir (Keegan, 1995: 133). Aynı şekilde kadındaki östrojen hormonu kişiye memnuniyet veren sakinleştirici bir hormondur. Bir bakıma kadın, yuvayı koruma ve ailesiyle ilgili olmasında etkindir (Pease ve Pease, 2007: 181). Toplumsal özelliklerle birlikte fizyolojik özellikler kadınların daha sakin ve sevecen konuşmasında da etkin rol oynamaktadır. *Yuvayı dışı kuş yapar* ifadesinde sosyal etkenlerle birlikte kadındaki östrojen hormonunun da etkili olduğunu söylemek mümkündür.

Dildeki cinsiyet farklılıkları, genel itibarıyla toplumdaki sosyal statü ve güç ayrımını yansıtan dilsel farklılıkların yalnızca bir yüzüdür. Bir toplum çok hiyerarşik ise söz gelimi hiyerarşinin her düzeyinde erkekler kadınlardan daha güçlü ise, o zaman kadın ve erkek dili arasındaki dilsel farklılık madalyonun sadece bir yönüdür (Holmes, 2013: 162). Buna karşın Ye. A. Zemskaya, M. V. Kitaygorodskaya, N. N. Rozanova Rusçada erkek ile kadın dili arasında keskin geçilmez bir sınır olmadığını göstermiştir (Tomskaya ve Maslova, 2005: 107). Bu durum “Erkeklerin ve kadınların konuşmalarında bulunan bazı olguların zihinsel yapıları, karakterleri, meslekleri, toplumdaki rollerine dair özelliklerle ilişkilendirilmesi nadir bir durum değildir ancak bu cinsiyet farkıyla ilintili değildir” şeklinde ifade edilmiştir (Zemskaya, Kitaygorodskaya ve Rozanova, 1993: 132). Bu bilgiler ışığında toplumsal cinsiyet bağlamında kadın ve erkek arasındaki farkın sadece cinsiyete indirgenmesi eleştirilmiştir. Bu görüşe sahip olan araştırmacılar; yaş, meslek ve sosyal konum gibi diğer faktörlerin cinsiyet farkından daha etkin olduğunu vurgulamıştır.

Toplumsal cinsiyet konusu dil bilim alanında ayrı bir tür olarak karşımıza çıkmaktadır. Toplumsal cinsiyet dil bilim (*gendernaya lingvistika*) adı altında ortaya çıkan bu kavram, dilde cinsin ifadesini inceleyen, iletişim eyleminde kadın ve erkek söylemini ele alan, toplumsal cinsiyet ilişkilerinin işleyişinin dilsel mekanizmalarını belirleyen, dilde ve toplumda ortaya çıkan olguların özünü anlamaya yardımcı olan kavram olarak tanımlanmaktadır (Poplevko ve Nadolskaya, 2017: 87). 20. Yüzyılın 60’lı ve 80’li yıllarında toplumsal cinsiyet dil bilimcileri, araştırmalarında şu temel kuramdan yola çıkmışlardır: “Dil, sadece dünya görüşünü yansıtmaz, aynı zamanda dünya görüşünün kendisini de ortaya koyar, ilk olarak dilde erkek üstünlüğü vardır ve bu konuşma inşasının her yönünde ve seviyesinde hissedilir” (Edelski 1991; aktaran Kolesniçenko, 2019: 42). Rus toplumunda kadına dair dil dünya görüşünü ortaya koymadan önce Rus toplumunda kadının tarih sürecinde sosyo-kültürel açıdan dönüşümünü ele almak yerinde olacaktır.

2.2. Rus Toplumunda Kadın

Diğer ülkelerde olduğu gibi Rusya’da da toplumda kadının statüsünün ve rolünün incelenmesi önemli yer tutmaktadır. Felsefe, sosyoloji, psikoloji gibi birçok beşerî bilimler bu konuyla ilgilenmektedir. Modernitenin bir kadına getirdiği sorunlar (örneğin; 20. yüzyılda hızlı özgürleşmenin sonuçlarını belirlemek) araştırma konusu yapılmıştır. Ancak, bugünkü pek çok sorunun kökeni geçmişte aranmalıdır. Bu yüzden son yıllarda tarihçiler de kadın sorununa değinmişlerdir (Yagovets, 2009: 144). Tarihsel ve toplumsal değişimlerin dile yansıdığı düşüncesinden yola çıkarak öncelikle dünden bugüne Rus toplumunda kadının statüsünün ve rolünün nasıl değiştiğini incelemek gerekmektedir.

Rus kadını üzerine çalışmalar yapan V. Ya. Şuligin’in (1822-1878) belirttiği üzere kadınların buldukları konuma ve sosyal haklarını elde etmesi I. Petro döneminde gerçekleşmiştir (Puşkareva, 1989: 181). Petro’nun reformlarıyla birlikte Rusya ve Batı Avrupa yakın ilişki içerisinde olmuştur. Bu nedenle yeni dönem uygarlığında Avrupa’da ve Rusya’da kadınların karşısına çıkan karmaşık sorunlar birbirine benzemektedir. Ama şunu unutmamak lazım ki 18. yüzyıla kadar Avrupalı kadınların kaderinden farklı olarak, sosyal ve ailevi statüsü bakımından aynı zamanda arzu ettiği manevi ve ahlaki idealler yönünden Rus kadınının kendine özgü bir kaderi vardı. Orta Çağ Rusya’sının ailede, toplumda ve manevi kültürde kadının yeri ve rolü üzerine düşünceler o dönemin Batı Avrupa düşüncelerinden önemli ölçüde farklıydı (Yagovets, 2009: 144). 16. ve 17. yüzyıllarda kadınlar münzevi bir yaşam sürdürmüştür. Petro’nun reformlarından önce kadınlar genellikle kamusal yaşamın dışında kalarak sadece eviyle ve ailesiyle ilgilenmişlerdir. Bireysel olarak çalışma hayatında olmayan kadınlar dolayısıyla kendi ihtiyaçlarını da karşılayabilir durumda olamamışlardır (Ahmadulina ve Yeguzekova, 2021: 109). I. Petro uyguladığı reformlarla birlikte öncelikle kadınları münzevi yaşamdan kurtarmıştır (Muhin, 2004: 5). I. Petro döneminde Rusya’nın kapılarının Avrupa’ya açılmasıyla birlikte diğer sosyal alanlarda olduğu gibi kadınların hak ve özgürlüklerinin de geleneksel anlayışın kalıbından çıkarak Batı’nın kültürüyle yakınlaşma durumu ortaya çıkmıştır. Petro’nun reformlarından önce ise daha kapalı ve geleneksel bir çatı altında olan Rus kadınının kendine özgü bir yaşantısı var olmuştur. Dolayısıyla daha özgün olan I. Petro dönemi öncesi kadın daha çok merak konusu olmuştur.

Kadim Rus toplumunda, tarihinde ve kültüründe kadının rolü ve yeri sorunu araştırmacıların dikkatini ilk olarak 18. ve 19. yüzyılların başında çekmiştir (Yagovets, 2009: 144). 1780’ler Rusya’da kadınların eğitimi ve bilimsel uğraşları bağlamında parlak bir devir olmasa da en azından kadınlar için monarşi tarafından benzer uğraşların teşvik edilmesi o yıllara damga vurmuştur (Valkova, 2018: 90).

Bu dönemde Rusya yabancılar tarafından örneğin Kont Segyur tarafından şöyle anlatılmıştır: “Toplum içerisinde Fransa’nın, İtalya’nın, İngiltere’nin en ünlü roman yazarlarını bilen, farklı enstrümanlar çalan, dört beş dilde konuşan güzelliğiyle dikkat çeken birçok iyi giyimli hanımefendiye rastlanabilirdi” (Segyur, 1865: 32). Ancak 19. yüzyılın başında 1801’de I. Aleksandr’ın iktidara gelmesiyle birlikte durum keskin bir şekilde değişim göstermiştir. Önde gelen yerli dergiler bir kadının toplumun onayını kazanmak için uyması gereken kuralları başkalarına iletme için bir kampanya başlatmıştır. Yalnızca seçmediği kocasının mutluluğuyla yaşayan, kendini tamamen onun çıkarlarına tabi kılan, kendini feda edecek kadar erdemli en önemlisi de mütevazı ideal kadın imgesi yavaş yavaş edebiyatta öyle kök salmıştır ki toplum içerisinde aksiyom olarak kabul edilmiştir. Ancak yine de 19. yüzyılın başında sadece bilimle ilgilenmeyen aynı zamanda matematikten filolojiye, doğa bilimlerinden felsefeye kadar birbirinden farklı alanlarda bilimsel bilgi üreten yüksek eğitilmiş kadınlar da varlığını sürdürmüştür (Valkova, 2018: 91-92).

19. yüzyılın ilk yarısı genel olarak adı geçen konuya ilgi uyandırma aşaması olarak ve olgusal bağlamda materyal toplama dönemi olarak adlandırılabilir. Bu dönemde ilk çalışmalar da yapılmaya başlanmıştır. N. M. Karamzin’in edebî ve tarihî eserleri de bu konuyu ele almıştır. N. M. Karamzin Rus Devleti Tarihi (İstoriya gosudarstva Rossiyskogo) adlı çalışmasında tarihte ünlü ve bu onuru hak eden Rus kadınlarının portresini incelemiştir. Karamzin’in ardından eski tip Rus kadını araştırmaları, ağırlıklı olarak folklorla ilgilenen Slav yanlılarının ilgisini çekmiştir. Bu akımın temsilcileri, kadınların Rus toplumunun ritüel yaşamındaki rolünü tanımlayan materyalleri yayınlamışlardır (Yagovets, 2009: 144). S. M. Solovyev (1820-1879) kadınların kendine ait taşınır ve taşınmaz mallarının olduğu ve ardından siyasi hayata atılma imkânlarının olduğunu belirtmiştir (Puşkareva, 1989: 180-181). 1811-1815 yıllarına ait çeşitli bağlamlarda bilim kadını ifadesi oldukça alışılır hale gelmiştir ve yerli dergilerin sayfalarında yerini almıştır (Valkova, 2018: 93). Bu bilgiler kapsamında kadının bilim dünyasında yer aldığı ve toplum içerisinde de kabul edildiğini söylemek mümkündür.

19. ve 20. yüzyılın başında kadın teması bizzat kadınların ilgisini çekmiştir. M. Dietrich ve Ye. Lihaçeva bu konu üzerine çalışmalarını yayınlamışlardır. Nedenlerini geçmişte bulmaya çalıştıkları kadın eşitsizliği sorunları başat konu olmuştur. Rusya’daki “görünmez kadın” kaderinin kökenlerini ataerkil düzenin devamlılığında görmüşlerdir. Ancak Rus kadınının geçmişiyle değil 20. yüzyıl başındaki konumu ve eşitlik için mücadeleleri ile daha çok ilgilenmişlerdir. Lihaçeva ve hemfikirleri bilimsel değil, kadının özgürleşmesi ile ilgili uygulamalı amaçlar edinmişlerdir. Bolşevikler iktidara geldikten sonra kadın teması kendi başına bir alan olarak uzun bir süre bilimsel çalışmaların sayfalarında yer almamıştır. Sovyet devletinde bilindiği üzere bilim ideolojisi adanmıştır. Dolayısıyla herhangi bir soruna sınıfsal yaklaşım egemen olmuştur. Kadın yalnızca sosyal çevrenin ve sınıfın bir temsilcisi olarak görülmüştür. 1920’ler ve 1940’larda özellikle kadim Rus kadınına adanmış tek bir çalışmaya rastlanmamıştır (Yagovets, 2009: 146).

II. Dünya Savaşı’ndan sonra kadın temasına olan ilgi biraz daha artmıştır. Rus kadınlarının geleneksel kahramanlık konusu ve nasıl fedakâr oldukları ön plana çıkmıştır. Bu konuda çok fazla çalışma yapılmıştır. Bunlardan biri B. A. Romanov’un Kadim Rus İnsanları ve Gelenekleri (Lyudi i nraı drevney Rusi) adlı çalışmasıdır. Yazar, kadının siyasi ve sosyal alanlarda tamamen erkeğe bağımlı olduğu ancak kendi evi ve ailesi içerisinde hatırı sayılır bir özgürlüğe sahip olduğu sonucuna varmıştır. 1980’lerde Marksist ideolojinin egemenliğine rağmen, yazarlar Petro öncesi Rusya’da kadınların aşağılanması ve haklarından yoksun kalması, pasif olmaları ve karanlık yönleriyle ilgili kabul görmüş varsayımları tartışmaya cesaret eden ilk çalışmalar ortaya çıkmıştır. Bu yayınlarda kadınların okuryazarlığı ve eğitimi ile ilgili konular ön planda yer almıştır. Son yıllarda toplumsal cinsiyet konuları son derece popüler hale gelerek yeni çalışma perspektifleri kazandırmıştır. Post Sovyet döneminde kadınlarla ilgili problemlerin artması, kadın temasının özgürce tartışılmasını mümkün kılmıştır (Yagovets, 2009: 147). I. Petro dönemi öncesinde kadınların hak ve özgürlüklerinden yoksun kaldığı ve I. Petro döneminde yapılan reformlarla birlikte Rus toplumunda kadın imgesinin de olumlu yönde değişim gösterdiği söylenebilir.

21. yüzyılın başında Rusya’da gelenekler ve Rus kadını temasının ilgi uyandırmasındaki gerekçeler şunlardır: İlk olarak, Rusya devletinde ve toplumunda yeni yaşam ideolojisi şekillenmekle birlikte yeni anlamlar ve değerler onay görmüştür. Rusya medeniyetinin temelini oluşturan milli geleneksel değerlerin tehdit ve risk altında olduğu kabul görmüştür. İkincisi, yeni dönem kadına büyük

bir özgürlük her türlü sosyal alanda (eğitim, yönetim, kültür, siyaset) kendini gerçekleştirme imkânı sağlamıştır. Bu dönem, her şeyden önce bir kadının kariyer hırslarına ulaşmasını mümkün kılmıştır (Rostovskaya ve Yegoriçev, 2016: 31-32).

Rus kadını Rus dünyasının tüm yaşam alanını iyiliğiyle ve sevgisiyle doldurarak erkeklerin yaşama stratejisinin yarattığı tüm çelişkileri düzeltmiştir. Rus dünyasının oluşumunda erkeklerin önemli ölçüde rol oynadığını belirtirken millî felsefe, inanç, eğitim, sanat ve etkinlik türlerinde yansıma bulan kadın ilkesinin de büyük etki gösterdiğini söylemek gerekmektedir. Bu durum, Rus insanı için önem arz eden Rusça isimlere de yansımıştır. Vatan anlamına gelen *rodina* ve otçizna, toprak anlamına gelen *zemlya*, ana anlamına gelen *mat*, aşk anlamına gelen *lyubov*, aile anlamına gelen *semya* (Rostovskaya ve Yegoriçev, 2016: 35) sözcüklerinin hepsi dişil cinste kullanılmaktadır. Dolayısıyla bir toplumda önemli rol oynayan olguların o toplumun dilinde dişil cinste kullanılması kadınların etkin olduğunun göstergesi olarak kabul edilebilir.

Yüzyıllar boyunca Rus kadını Tanrı'nın ona verdiği görevlerle mükemmel bir biçimde baş etmiştir. Yuvarın koruyucusu, eşinin sadık dostu ve yoldaşı, mükemmel anne imajını güçlendirmeye ve geliştirmeye devam etmiştir. Yüzlerce binlerce yıl geçse de filozoflar, ilahiyatçılar, eğitimciler, yazarlar ve şairler (N. A. Dobrolyubov, İ. Ye. Zabelin, M. L. Mihaylov, N. A. Nekrasov, A. N. Pışin, A. Ya. Panayev, A. S. Puşkin, N. P. Suslova, L. N. Tolstoy, K. D. Uşinskiy, T. G. Şevçenko, N. G. Çernişevskiy) Rus kadınının rolünün ve öneminin hep bilincinde olmuşlardır (Rostovskaya ve Yegoriçev, 2016: 36). Rus kadınının tarihsel süreçteki kimliğine genel hatlarıyla baktıktan sonra bu kimliğin söz varlığına nasıl yansdığına bakılacaktır.

2.3. Rusça Söz Varlığında Kadın

Rusça söz varlığında kadına dair aşağılayıcı ifadeler rastlamak mümkündür. Kadın için düve anlamına gelen *telka*; çakmak anlamına gelen *zajigalka* ifadeleri kullanılmaktadır. İffetsiz, fahişe, sürtük anlamında *razvratnitsa*, *rasputnitsa*, *şlyuha*, *bludnitsa* sözcükleri kullanılırken yine aynı şekilde hafif meşrep, kevaşe anlamında *jenşçina legkogo povedeniy*, *fifa* söylemi kullanılmaktadır. Hayat kadını anlamında *prostitutka*, *putana*, *kurtizanka* sözcükleri ve gece kelebeği anlamına gelen *noçnaya baboçka* benzetmesi yapılmaktadır. Bunun yanı sıra sokak kadını anlamına gelen *uliçnaya devka* ve aşk rahibesi anlamına gelen *jritsa lyubvi* söylemleri kadını aşağılayıcı ifadeler arasındadır. Nazlı anlamına gelen *jemannitsa*, cilveli anlamına gelen *koketka* ve şıpsevdi kadın anlamına gelen *vertihvostka* söylemlerine rastlanmıştır (Kopılova, 2015: 71). Ahlıksız ve hafif kadın manasında kullanılan *Babil fahişesi* anlamına gelen *Vavilonskaya bludnitsa* deyimini kullanılmaktadır (Molotkov, 1986: 38). Aynı şekilde kocası isteyken gündüz fahişelik yaparak para kazanan kadın için gündüz kelebeği anlamına gelen *dnevnyaya baboçka* ifadesi kullanılmaktadır (Mokienko ve Nikitina, 2007: 23). Geceleri fahişelik yapan evli kadına ise gece dudu anlamına gelen *noçnaya vdova* denilmektedir (Mokienko ve Nikitina, 2007: 73). Hafif kadın anlamında kullanılan bakır plakete anlamına gelen *blyaha mednaya* (Mokienko ve Nikitina, 2007: 44), yine aynı manada kullanılan meyhane karısı anlamına gelen *kabatskaya jyonka* (Mokienko ve Nikitina, 2007: 228) kadını küçük düşüren ifadelerdir. Fahişe anlamında kullanılan büzülmüş dudaklı kadın anlamına gelen *jenşçina s natrujennimi gubami* (Mokienko ve Nikitina, 2007: 228); aynı anlamda kullanılan bale yıldızı anlamına gelen *zvezda baleta* (Mokienko, 2007: 248); gece perisi anlamına gelen *noçnaya feya* ve gece menekşesi anlamına gelen *noçnaya fialka* (Mokienko, 2007: 699) hepsi kadını namussuz kılan ifadelerdir. Verilen örnekler çerçevesinde Rus toplumunda kadına atfedilen ifadelerin olumsuz bir nitelik taşıdığı söylenebilir.

Kadınların zayıf cins, Rusça ifadeyle *slabyı pol*; erkeklerin ise güçlü cins *silny pol* (Molotkov, 1986: 337) olarak görüldüğü Rus toplumunda, yaşı geçmiş olduğu halde evlenmeyen kadınları niteleyen deyimlere rastlanmıştır. Kız kurusu manasında kullanılan eski kız anlamına gelen *staraya deva* (Molotkov, 1986: 130); yine evlenmemiş ve genç olmayan kadın için kullanılan İsa'nın gelini anlamına gelen *Hristova nevesta* (Molotkov, 1986: 273) bu deyimlere örnektir. Bu ifadelerden yola çıkarak Türk toplumunda olduğu gibi Rus toplumunda da evlenmeyen kadın için aşağılayıcı bir kimlik yüklenmiştir.

Rusça söz varlığında kadına dair olumsuz ifadelerin yanı sıra, kadının güzelliğine vurgu yapan deyimlere de rastlanmıştır. Endamlı kadın için kullanılan huş ağacı gibi mevzun anlamına gelen *stroynaya kak bereza* (Birih, Mokienko ve Stepanova, 2009: 194) yine aynı manada kullanılan kamış gibi anlamına gelen *kak trostinka* (Birih ve diğerleri, 2009: 195), *tablo gibi kadın* anlamında kullanılan

pisanaya krasavitsa; kak kartina, kartina pisanaya (Birih ve diğerleri, 2009: 81) deyimleri kadının güzelliğini ifade etmek için kullanılan deyimlerdir.

Kadına ilişkin Rusça atasözlerine bakıldığında Rus toplumunda da kadına tutulan aynanın pek parlak olmadığı görülmektedir. Saçı uzun aklı kısa anlamına gelen *volos dolog, da um korotok*; kadının saçı uzun dili uzun anlamında kullanılan *volosdolog, a yazık dlinney* (Dal, 2008: 244) atasözleri kadının akılsız ve dırdırcı olduğunu ifade eden ve yine kadını aşağılayan atasözleridir. Ayrıca kadın aklı döngelidir manasında kullanılan *perekati-pole babiy*; kadın kaprisi hesaplanamaz anlamına gelen *jenskih prihotey ne pereçetes*) ve kadının kaprisi çoktur anlamında kullanılan *na jenskie prihoti (priçudı) ne napaseşsya* (Dal, 2008: 245) ifadeleri kadına olumsuz anlam yükleyen atasözlerinden sadece birkaçıdır. Kadınların kaprisli, çok konuşan ve yeterince akıllı olmadığını ima eden anlamlar içermektedir.

Kadınların gözyaşını silah olarak kullandığı, sulu göz ve kadının gözyaşının değersiz olduğunu ifade eden atasözlerine rastlanmıştır. Gözyaşlarıyla soruna yardımcı olmak kadın geleneğidir anlamına gelen *jenskiy obiçay- slezami bede pomogat*; kadın gözyaşlarıyla soruna yardımcı olur anlamını ifade eden *baba slezami bede pomogaet*; Kadınların ve sarhoşların gözyaşları ucuzdur anlamını ifade eden *u bab da u pyanih slezi deşevi* (Dal, 2008: 245) gibi atasözlerinin kullanımı kadınların gözyaşını kullandığı ve gözyaşlarının değersiz olduğunun altını çizen atasözleridir.

Kadını şeytanın üstadı niteliğinde gösteren atasözleri tespit edilmiştir. Şeytan nereye cüret edemezse oraya kadın gönderir anlamına gelen *kuda çert ne posmeet, tuda babu poşlet*; Şeytan halledemeyeceği yere bir kadın gönderir anlamında kullanılan *gde satana ne smojet, tuda babu poşlet* (Dal, 2008: 246) atasözleri kadının şeytandan daha kötü ve kurnaz olduğunu ileri süren olumsuz anlam taşıyan söylemlerin arasındadır.

Kadınların evlenmesini salık veren, evliliği yücelten atasözlerine rastlanmıştır. Karısı olmayan kedisizdir, kocası olmayan köpeksizdir anlamına gelen *bez jeni, çto bez koşki, a bez muja, çto bez sobaki* (Dal, 2008: 252); Bekâra Tanrı yardım eder, evliye karısı yardım eder anlamında kullanılan *holostomu pomogay Boje, a jenatomu hozyayka pomojet* (Dal, 2008: 252); Kocasız kadın her şeyden kötüdür. Kocasız kadın duldan beterdir anlamına gelen *jena bez muja- vsego huje. Jena bez muja – vdovi huje* (Dal, 2008: 255) atasözleri bekâr kadını kötü bir pozisyona sokan ifadelerdir. Kocasız kadın her zaman öksüzdür anlamına gelen *bez muja jena- vsegda sirota*; Kuş, kanatlarıyla güçlü, kadın kocasıyla güzeldir anlamını ifade eden *ptitsa krılyami silna, jena mujem krasna*; Kocasız kafasızlıktır, karısız akılsızlıktır anlamına gelen *bez muja, çto bez golovi; bez jeni, çto bez uma*; Kocasız baş, örtüsüzdür; karısız ev çatısızdır anlamında kullanılan *bez muja golova ne pokrita; bez jeni dom ne krit* (Dal, 2008: 256- 257) evlenmeyen bekâr bir kadını eksik bir kadın olarak imgelemiştir. Koca, baştır; kadın eş ruhtur anlamına gelen *muj golova, jena- duşa* (Dal, 2008: 258) atasözü kadının yerinin kocasının yanı olduğunu belirtmektedir. Aynı şekilde evli olmayan kadın için açık baş anlamına gelen *nepokritaya golova* (Mokienko ve Nikitina, 2007: 138); yaşlı genç kadın anlamına gelen *pojilaya moloduha* (Mokienko, 2007: 408) kullanılmaktadır. Bununla birlikte hiç evlenmemiş kadınlar için ölüleri yıkamak lazım anlamına gelen *dostalos mut pokoynikov* denilmektedir (Mokienko ve Nikitina, 2007: 514). Genel bir çerçeveden bakıldığında evliliğin önemli olduğu, kadının kocasız; erkeğinde eşsiz olması eksik bir fotoğraf olarak görülmüştür.

Kadınlara inanılmaması gerektiğini ifade eden atasözlerine rastlanmıştır. Kadın sayıklar, şeytan ise ona inanır anlamına gelen *baba bredit, da çert ey verit*; Kim bir kadına inanırsa üç gün yaşamaz manasında kullanılan *kto babe (svahe) poverit, treh dneı ne projivet* (Dal, 2008: 245) atasözleri kadına güvenilmemesi gerektiğini nasihat etmektedir. Ayrıca kadınların evlendikten sonra eski güzelliklerini koruyamadıkları Kız evlenene kadar güzeldir anlamına gelen Rusça ifadeyle *devka krasna do zamujestva* (Dal, 2008: 252) atasözüyle belirtilmiştir. Bu atasözüne bakıldığında ise kadının evlilik sürecinde yıprandığını ve güzelliğini koruyamadığını söylemek mümkündür.

Toplumsal cinsiyete ait stereotipler de toplumsal cinsiyete ait dil dünya görüşünün temel işlevsel birimleri olan metaforik birimlerdir (Poplevko ve Nadolskaya 2017: 88). Rusça söz varlığında kadına dair stereotiplere bakıldığında; genel çıkarım Rus kadını güzeldir, iyidir, güçlüdür, dayanıklıdır, çalışkandır, cana yakındır, barışçıldır üzerine olduğu belirtilmiştir. Rus kadını imgesine ise zayıf erkek imgesiyle tamamlanması kaçınılmaz olduğu ifade edilmiştir (Ryabova, 2001: 9). Kadına dair Rusça

stereotipler çerçevesinde kadın her şeyden önce annedir anlamına gelen *Jenşçina- eto prejde vsego mat* (Tolmaçyova, 2005: 229) atasözü kadına öncelikle anne kimliğini yüklemiştir. Mujik (köylü herif, adam anlamında kullanılmaktadır.) ateştir, kadın ise tam bir yangındır anlamına gelen *mujik- ogon, a baba-tsely pojar* (Anosov, 2012: 94) kadının erkekten daha tehlikeli bir konuma sokmuştur. Sen kızsın, kızlar kavga etmez anlamında kullanılan *ty devoçka, a devoçki ne derutsya* (Ryabova, 2001: 7); Bir kadının temel amacı anne ve iyi bir ev hanımı olmaktır anlamına gelen *prednaznaçenie jenşçini- bit materyu i horoşey hozyaykoy* (“Glavnie stereotipi,” 2020) ifadeleri kadının birincil görevinin ev hanımı ve anne olduğunu ileri sürmektedir. Ayrıca Tüm kadınlar çocuk ister anlamında kullanılan *vse jenşçini hotyat detey* ifadesi kadınların anne olma isteğine genelleme yapan bir cümledir. *Kadınlar zengin erkekleri tercih eder* anlamına gelen *jenşçini predpoçitayut bogatıh mujçin* söylemi kadınların maddiyatçı olduğunu ima etmektedir. *Kadınlar için aile; erkekler için kariyer daha önemlidir* anlamına gelen *semya vajnee dlya jenşçin, çem karyera dlya mujçin* ifadesi kadınların yuvasına öncelik verdiğini vurgulamaktadır (“Desyat vrednih,” 2015). Kadını yeren, hor gören stereotipler içerisinde yine kadınlar erkeklerden daha aptaldır anlamına gelen *jenşçini glupee mujçin*; tavuk kuş değildir; kadın insan değildir manasında kullanılan *kuritsa- ne ptitsa, jenşçina – ne çelovek* yer almaktadır. Bunun dışında bir kadın tipik bir erkek mesleğine sahip olmaya çalışmamalı anlamına gelen *jenşçina ne doljna stremitsya ovladet tipiçno mujskoy professiey*; Bir kadın hal ve hareketlerinde erkeğe uyum sağlamalı anlamında kullanılan *v svoem povedenii jenşçina doljna prisposablivatsya k mujçine* (Beginina, İvçenkov ve Şahmatova, 2018: 26) kadını ikincil konuma iten ve cinsiyet ayrımcılığına sürükleyen ifadelerdir.

Rusça söz varlığında kadına dair söylemlere genel hatlarıyla bakıldığında kadınların aşağılandığı, hor görüldüğü ifadelerin sık yer aldığı gözlemlenmiştir. Ayrıca kadına ilk olarak doğurganlık ve ev hanımlığı işlevinin yüklendiği görülmektedir. Kadının erkeğe biat etmesi gerektiği bununla birlikte kadının fazla konuşan ve aklının kısa olduğu vurgusu yapılmıştır.

Sonuç ve Öneriler

Toplumsal cinsiyet temelinde ele alınan çalışmada, Rus toplumunda kadının hak ettiği konum ve sosyal haklarının elde etmesinin I. Petro dönemine dayandığı bilgisine rastlanmıştır. Söz konusu dönemden önce Rus kadını ataerkil düzende görünmez kadın imgesi olarak karşımıza çıkmaktadır. II. Dünya Savaşı döneminde ise Rus kadınının fedakâr ve kahraman yönü vurgulanırken Post Sovyet döneminde kadına dair çalışmalar ivme kazanmıştır.

Tarihsel süreçte kadının sosyal hak ve konumunun değişim göstermesiyle birlikte bu durumun söz varlığına pek yansımadağı görülmektedir. Yapılan incelemeler sonucunda Rus toplumunda kadının ikincil konumda bulunduğu sonucuna varılmıştır. Hiyerarşik anlamda erkeklerin kadından daha üstün olduğu tespit edilmiştir. Kadını aşağılayan, hor gören ifadelerin sık olduğu sonucuna varılmıştır.

Kadına dair Rusça deyimlere bakıldığında, kadınların güzelliğine vurgu yapan deyimler dışında olumlu anlam yüklü deyimlere rastlandığı söylenemez. Kadını şeytanla bir tutan, gözyaşlarını değersizleştiren, evlenmeyen kadının eksik olduğu vurgusu yapan küçük düşürücü deyimler tespit edilmiştir.

Rus toplumunda atasözleri ve deyimlerden yola çıkarak kadın ve erkeğin evlenmesine yönelik salık verildiği görülmüştür. Kadınlar için evlilik ve çocuk doğurmak birincil görev ve amaç olarak gözetilmiştir. Kocasız olmayan bir kadın eksik olarak tabir edilmiştir. Buna karşın Rus toplumunda kadınların evlenmeden önce daha güzel olduğuna dair deyimlere rastlanmıştır. Buradan da kadının evlilikte daha büyük bir sorumluluk üstlenmesiyle kendine yeterince bakım gösteremediği sonucuna varılabilir. Kadının erkeğe itaat etmesi gerektiğinin altı çizilirken kadının aklı kısa denerek ve çok konuştukları ileri sürülerek yine kadını yericı ifadeler kullanıldığı sonucuna varılmıştır.

Bu çalışma sonucunda diğer yabancı dillerde de toplumsal cinsiyet temelinde kadının toplumdaki yansımalarını söz varlığı açısından ele alan araştırmaların yapılması önerilmektedir. Ayrıca kadın ve kadın imgesi çalışan Rus yazarlardan biri seçilerek söz konusu yazarın kadına dair söz varlığı incelenmesi önerisi sunulabilir.

Kaynakça

- Ahmadulina, D. A. ve Yeguzekova, A.A. (2021). Evolyutsiya statusa jenşçin v period Petra Velikogo. 2021 Mejdunarodnaya nauçnaya konferentsiya molodih uçenih i studentov “evolyutsiya Rossiyskogo mira” içinde (108-114). Yekaterinburg: Federalnoe gosudarstvennoe byudjetnoe obrazovatelnoe uçreğenje vısshego obrazovaniya Uralskiy gosudarstvennyy yuridiçeskiy universitet.
- Anosov, Y. A. (2012). Genderne stereotipi v paremiyah russkogo yazıka v svete metodologiçeskih podhodov k issledovaniyu fenomena gerdernoy stereotipizatsii. Vestnik YUUrGU, 25, 93-96.
- Beginina, İ. A., İvçenkov, S. G. ve Şahmatova, N. V. (2018). Genderne Stereotipi sovremennoy provintsialnoy molodeji: opıt sotsiologiçeskogo izmereniya. Jenşçina v Rossiyskom obşçestve Rossiyskiy nauçnyı jurnal, 1(86), 19-30.
- Bhasin, K. (2015). Toplumsal Cinsiyet. Bize Yüklenen Roller. (çev. K. Ay, Z. Sarıhacıoğlu). İstanbul: Kadav.
- Birih, A. K., Mokienko, V. ve Stepanova, L. İ. (2009). Slovar Frazelogiçeskih Sinonimov Russkogo Yazıka. Moskva: Ast-Press Kniga.
- Büyükkantarcıoğlu, N. (2006). Toplumsal Gerçeklik ve Dil. İstanbul: Multilingual.
- Çolak, G. (2019). Toplumdilbilimi Toplumsal Cinsiyet ve Dil. İstanbul: Bilge.
- Dal, V. İ. (2008). Poslovitsı russkogo naroda. Moskva: AST.
- Desyat vrednih stereotipov ob otnoşeniyah jenşçin i mujşçin. (2015, 13 Mart). Erişim adresi: <https://www.wonderzine.com/wonderzine/life/life/204729-love-rules>(Erişim)
- Edwards, J. (2009). Language and Identity. New York: Cambridge University Press.
- Glavnie stereotipi o jenşçinah i ih vliyanie na rınok truda. (2020, 14 Mayıs). Erişim adresi: <https://www.the-village.ru/business/news/380939-stereotypes>
- Hall, K., Borba, R., Hiramoto, M. (2020). Language and Gender. J. Stanlaw (Ed.), The International Encyclopedia of Linguistic Anthropology içinde (892-913. ss.). New York: Wiley Blackwell.
- Holmes, J. (2013). An Introduction to Sociolinguistics. London & Newyork: Routledge.
- Keegan, J. (1995). Savaş Sanatı Tarihi (çev. F. Doruker). İstanbul: Bilgin.
- Kolesniçenko, N. Yu. (2019). Gendernaya Lingvistika: İstoki i Preskriptivnoe Napravlenie. Do Novıleyu T.D. Verbitskoi, 2(43), 39-49.
- Kopılova, Ye. O. (2015). Naimenovaniya litsa po ego otnoşeniya k protivopolojnomu polu sredi leksiko-semantiçeskoy gruppi suşçestvitelnih so znaçeniem litsa. Vestnik Samarskogo gosudarstvennogo universiteta, 4(126), 66-72
- Kramer, E. (2016). Feminist Linguistics and Linguistic Feminism. E. Lewin, L. M. Silverstein (Ed.), Mapping Feminist Anthropology in the Twenty-first Century içinde (65-83. ss.). NJ: Rutgers University Press, 6
- Lakoff, R. (1975). Language and Woman’s Place. New York: Harper & Row Publishers.
- Makşakova, M. (2013). Gender v sovremennoy lingvistike. 2013 III Vserossiyskaya nauçnaya konferentsiya molodih uçenih s mejdunarodnim uçastiem Aktualnie voprosı filologiçeskoy nauki XXI veka içinde (7-12. ss.). Yekaterinburg: URFU.
- Mokienko, V. M. ve Nikitina T. G. (2007). Bolşoy slovar russkih pogovorok. Moskva: ZAO.
- Molotkov, A. İ. (1986). Frazelogiçeskiy slovar Russkogo yazıka. Moskva: Russkiy Yazık.
- Muhin, O. N. (2004). “Petr i “jenskiy vopros”: vlast i gender v Rossii XVIII veka”. Vestnik Tomskogo gosudarstvennogo pedagogiçeskogo universiteta, (4), 5-9.
- Pease, A. ve Pease, B. (2007). Erkekler Neden Dinlemez, Kadınlar Neden Harita Okuyamaz (çev. D. Yılmaz). İstanbul: Picus.
- Poplevko, A. V., Nadolskaya, Ye. P. (2017). Gendernoe Razliçie Mujskoy i Jenskoy Reçi. N. A. Nijneva (Ed.), X Mejdunarodnaya Nauçnaya Praktiçeskaya Konferentsiya 2016 içinde (87-96. ss.). Minsk: BGU.
- Puşkareva, N. L. (1989). Jenşçim Drevney Rusi. Moskva: Mısl.

- Ryabova, T. V. (2001). Gendernie stereotipi i gendernaya stereotipizatsiya: metodologičeskie podhodi. Jenščina v Rossiyskom obščestve, 3(4), 3-12
- Rostovskaya T. K. ve Yegoričev A. M. (2016). Rol russkoy jenščini v razvitii sotsialnoy sferi gosudarstva. Čelovek v mire kulturi, (2), 31-38.
- Segyur, L. F. (1865). Zapiski grafa Segyura o prebivanii ego v Rossii v tsarstvovanie Yekaterini II (1785-1789). S. Peterburg: v tipografii V. N. Maykova.
- Taborga, C. ve Leach, B. (2000). Cins Bakışı Sözlüğü (çev. E. Kürkçü). İstanbul: IPS İletişim Vakfı.
- Tolmaçyova, İ. Yu. (2005). Genderniye stereotipi i sposobi ih verbalizatsii v nemetskoy i russkoy lingvokulturah (na materiale braçnih obyavleniy. 2005 Lingvističeskie i metodičeskie osnovi filologičeskoy podgotovki učitelya- slovesnika: materialı mejdunar. Nauç.- metod. Konferentsiya içinde (228-233. ss.). Stariy Oskol.
- Tomskaya, M. V. ve Maslova, L. N. (2005). Gendernie issledovaniya v oteçestvennoy lingvistike. Russkiy Yazık v Sovremennom Obščestve: Funktsionalnie i Statusnie Harakteristiki, 102-130.
- Valkova, O. A. (2018). Naperekyur obščestvennomu mneniyu: Rossiyskie jenščini- učenje v kontse XVIII- naçale XIX v. Jenščina v Rossiyskom obščestve, 1(86), 89-98.
- Vatandaş, C. (2011). Toplumsal Cinsiyet ve Cinsiyet Rollerinin Algılanışı. İstanbul Journal of Sociological Studies, (35), 29-56.
- Yagovets, V. V. (2009). Status jenščini v drevnerusskom obščestve, Vestnik Sankt-Peterburgskogo universiteta. İstoriya, (4), 144-151.
- Zemskaya, Ye. A., Kitaygorodskaya, M. V., Rozanova, N. N. (1993). Osobennosti Mujskoy i Jenskoy Reçi. Y. A. Zemskaya, D. N. Şmelyev (Ed.), Russkiy Yazık v ego Funktsionirovanii içinde (132-152. ss.). Moskova: Nauka.